

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्दः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् आश्विनकृष्णस्य षष्ठी सप्तमी
भाद्रपद २८ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-६ ■ वर्ष-४ ■ अङ्क-३१८

1

सितम्बर १३, २०२५

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 हिमाचले किमर्थं विनाशः
भवति? वर्षायाः, भूस्खलनस्य,
मेघविस्फोटस्य च पृष्ठतः
किमस्ति वास्तविकं कारणम्?

3 HPU Shimla -
महाविद्यालयस्य शिक्षकाः अपि
पीएचडी कारयितुं शक्नुवन्ति

6 श्रीमद्भागवतप्रवचनम्- ३१
एवं प्रकारेण दीनयुक्तं वचनमुक्त्वा
पुनः वक्तारं पूजयेत्। सः सुन्दरतया
वस्त्राभूषणैः विभूषितः कर्तव्यः।

उपराष्ट्रपतित्वेन शपथं गृहीतवान् सी.पी.राधाकृष्णनवर्यः

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रपतिः राजघाटस्थले महात्मागान्धिने द्रौपदीमूर्तुः राष्ट्रपति-भवेने पुष्पांजलिं समर्पितवान्। तेन सदैव अटलेत्यत्र सी.पी. राधाकृष्णनवर्यः पूर्वप्रधानमन्त्रिणा अटलबिहारी बाजपेयीवर्यं अपि श्रद्धांजलिः समर्पिता। अवधेयं यत् अस्य मासस्य नवमे दिनांके उपराष्ट्रपतिः निर्वाचने श्री राधाकृष्णनवर्येण द्विपञ्चाशदधिक चतुः शतानि मतानि सम्प्राप्य तेन बी सुदर्शन रेड्डीवर्यं द्विपञ्चाशदधिकैकशत मतैः पराजितम्। श्रीराधाकृष्णनवर्यः एकः समर्पितः लोक सेवकः अस्ति- प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी।

प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना सीपी-राधाकृष्णनवर्यं नागरिकाणां सेवायां समर्पितस्य तस्य सफल उपराष्ट्रपतिपदस्य कार्यकालाय शुभकामनाः प्रदत्ता। श्रीमोदिना एकस्मिन् सोशलमीडिया सन्देशे उक्तं यत् श्रीराधाकृष्णनवर्यः एकः समर्पितः लोक सेवकः अस्ति तेन स्वकीयं सम्पूर्णं जीवनं राष्ट्रनिर्माणे, समाजिककार्ये, लोकतन्त्रं सुदृढीकरणे च समर्पितम्।

मौरीशस-देशस्य प्रधानमन्त्री नवीन-चन्द्र-
राम-गुलामः अयोध्यायां सम्प्राप्त्यनन्तरं
श्रीरामचन्द्रस्य मन्दिरे पूजार्चनं कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - मौरीशस-देशस्य प्रधानमन्त्री डॉ. नवीन-चन्द्र-राम-गुलामः अयोध्यायां सम्प्राप्त्यनन्तरं श्रीरामचन्द्रस्य मन्दिरे पूजार्चनं कृतवान्। अन्ताराष्ट्रिय-महर्षि वाल्मीकि-विमान-स्थले मुख्यमन्त्री योगी आदित्यनाथः कृषिमन्त्री सूर्यप्रतापशर्मा तस्य पारम्परिकरित्या स्वागतं विहितवन्तौ। डॉ. नवीन चन्द्र रामगुलामः श्रीरामचन्द्रस्य मन्दिरे पूजार्चनां कृत्वा अन्ताराष्ट्रिय-महर्षि वाल्मीकि-विमान-स्थलेन देहरादूनाय प्रस्थानम् कृतवान्।

प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी पाण्डुलिप्याः
अङ्कीकरणस्य, संरक्षणस्य, जनपरिवेषणस्य
च त्वरितरूपेण निष्पादनाय समर्पितं ज्ञानभारतम्
पोर्टल् इति डिजिटलमञ्चस्य शुभारम्भः कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी नवदिल्लीनगरे ज्ञानभारतमित्यस्मिन् विषये अन्ताराष्ट्रियसम्मेलने सम्मिलितः। सः पाण्डुलिप्याः अङ्कीकरणस्य, संरक्षणस्य, जनपरिवेषणस्य च त्वरितरूपेण निष्पादनाय समर्पितं ज्ञानभारतम् पोर्टल् इति डिजिटलमञ्चस्य शुभारम्भोपि कृतवान्, अथ अस्मिन् अवसरे सभामपि सम्बोधितवान्। अवधेयम्, यत् "पाण्डुलिपिपरम्परायाः माध्यमेन भारतस्य ज्ञानपरम्परायाः पुनः प्राप्तिः" इत्यस्मिन् विषये त्रिदिवसीयसम्मेलनस्य आरम्भः अभवत्। सम्मेलन-माध्यमेन, भारतस्य अप्रतिमपाण्डुलिपिसम्पदः पुनः सम्पृष्टीकरणस्य मार्गेषु विचारं कर्तुं, वैश्विकज्ञानसंवादस्य हृदये स्थापयितुं च, प्रमुखविद्वांसः, संरक्षणविदः, प्रौद्योगिकीविदः, नीतिविशेषज्ञाः च एकत्र आगताः सन्ति।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अद्यारभ्य अस्य मासस्य पञ्चदश दिनाङ्कपर्यन्तं पञ्चराज्यानां यात्रां करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अद्यारभ्य अस्य मासस्य पञ्चदश दिनाङ्कपर्यन्तं मिजोरम, मणिपुर, असम, पश्चिमबङ्गाल, बिहारराज्यानां यात्रां करिष्यति। मिजोरम-राज्यस्य प्रवासकाले प्रधानमन्त्री नव सहस्रकोटिरूप्यकाणां

बहुविधविकासपरियोजनाणां शिलान्यासं उद्घाटनं च करिष्यति। तस्मिन् एव दिने मणिपुरस्य प्रवासकाले सः अष्टशताधिकशतकोटिरूप्यकाणां बहुविधविकासपरियोजनाणां उद्घाटनं करिष्यति। असम-राज्यस्य प्रवासावधौ श्रीमोदी राजधान्यां गौहाटी-नगरे डा. भुपेन हजारिका-वर्यस्य शततमस्य जन्मवार्षिकोत्सवे भागं ग्रहीष्यति। अस्मिन् अवसरे सः एकां सभाम् अपि सम्बोधयिष्यति। प्रधानमन्त्री राज्ये अष्टादश-सहस्र-कोटिरूप्यकाणां प्रमुख आधारभूत संरचनायाः

औद्योगिकविकासस्य च परियोजनाणां उद्घाटनं शिलान्यासम् चापि करिष्यति। यात्रायाः अन्तिमे चरणे, प्रधानमन्त्री पश्चिमबङ्गालराज्यं गत्वा राजधान्यां कोलकातानगरे षोडशतमस्य कम्बाईड कमाण्डर्स सम्मेलनस्य उद्घाटनं करिष्यति। श्रीमोदी बिहारराज्ये गत्वा पूर्णिया-विमानस्थानकस्य नूतनस्य टर्मिनल-भवनस्य उद्घाटनम् करिष्यति। सः राष्ट्रिय-मखाना-मण्डलम् अपि उद्घाटयिष्यति तथा च पूर्णिया नगरे प्रायः पङ्क्तिशत्रु-सहस्र-कोटिरूप्यकाणां बहुविध-विकास-परियोजनाणां उद्घाटनं करिष्यति।

सुभाषितम्

शान्तमात्मानं चिन्तय,
विश्वमिदं क्षणभङ्गुरम्।
सर्वं त्यक्त्वा सुखं वस,
नास्ति शाश्वतमिदं जगत्॥

अपने मन को शांत रखो, ये दुनिया पल भर में बदल जाती है। सब छोड़कर सुख से रहो, क्योंकि संसार में कुछ भी सदा रहने वाला नहीं।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

छत्तीसगढ-राज्ये माओवादीनां
सुरक्षाबलानां च मध्ये जाते
संघर्षे द्वौ माओवादिनौ मृतौ

हिमसंस्कृतवार्ता: - छत्तीसगढ-राज्ये माओवादीनां सुरक्षाबलानां च मध्ये जाते संघर्षे द्वौ माओवादिनौ मृतौ। बस्तर संभागस्य बीजापुरमण्डले जनपदस्य दक्षिण-पश्चिमक्षेत्रे माओवादिनः उपस्थितेः सुरक्षाबलेन गुप्तसूचना प्राप्ता आसीत्। सुरक्षासेनानां संयुक्तदलम् अन्वेषणकार्यार्थं प्रस्थितम् आसीत्, उभयोः मध्ये च द्वन्द्वं समारब्धम्। सुरक्षाबलेन अस्मिन् क्षेत्रे अन्वेषणावधौ मृतानां माओवादीनां शवाः प्राप्ताः। एतदतिरिच्य, स्थानात् एकं राइफल, विस्फोटकानि च प्राप्तानि सन्ति। अस्मिन् क्षेत्रे अन्वेषणकार्यम् अधुनापि प्रचलति।

हिमाचले किमर्थ विनाशः भवति? वर्षायाः, भूस्खलनस्य, मेघविस्फोटस्य च पृष्ठतः किमस्ति वास्तविकं कारणम्?

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलप्रदेशस्य मानसूनतुः अद्यावधि सर्वाधिकं विनाशकारी सिद्धः भवति। राज्ये निरन्तरं प्रचण्डवृष्टिः, मेघविस्फोटः, भूस्खलनं च महद्विनाशं जनयति। राज्यस्य आपदाप्रबन्धनप्राधिकरणस्य प्रतिवेदनानुसारम् अस्मिन् ऋतौ अद्यावधि ३८० जनाः दुःखदरूपेण मृताः, ४३९ जनाः घातिताः च। तस्मिन् एव काले अद्यापि ४० जनाः अदृश्याः सन्ति, येषां अन्वेषणं प्रचलति। एतेन प्रकृतेः उग्ररूपेण राज्यस्य अर्थव्यवस्थायां अपि घोरः आघातः कृतः अस्ति। एतावता ४३०६ कोटिरूप्यकाधिकं महती हानिः अभवत्, यस्मिन् मार्गस्य, सेतोः, गृहस्य, सर्वकारीयसम्पत्त्याः च क्षतिः मूल्याङ्कनं अन्तर्भवति। ६७३४ तः अधिकानि गृहाणि क्षतिग्रस्तानि सन्ति, येन सहस्रशः जनाः निराश्रयाः अभवन्। कुल्लूः, मण्डी, काङ्गडा इत्यादीनि मण्डलानि विशेषतया प्रभावितानि सन्ति, यत्र भूस्खलनेन, जलप्रलयेन च जीवनं पूर्णतया बाधितं जातम्। हिमाचलप्रदेशे एतादृशानां प्रचण्डवृष्टीनां, भूस्खलनस्य, मेघविस्फोटस्य च अनेकानि कारणानि सन्ति, येषु प्राकृतिकाः मानवीयाः च कारकाः सन्ति। न तु एकस्याः घटनायाः परिणामः, अपि तु अनेकानां कारकानाम् एकत्र कार्यस्य परिणामः।

मानसूनस्य पश्चिमविक्षोभस्य च समागमः

हिमाचलप्रदेशे मानसूनकाले हिमालयस्य पादे निम्नदाबक्षेत्रे (मानसून गर्त) निर्मीयते। अयं गर्तः अरबसागरात्, बङ्गालखाड़ी च आर्द्रतायुक्तान् वायुम् आकर्षयति। तस्मिन् एव काले भूमध्यसागरात् उत्पन्नाः पाश्चात्यविकाराः अपि भारतस्य उत्तरभागे आगच्छन्ति। यदा एतयोः तन्त्रयोः परस्परं मेलनं भवति तदा वायुमण्डले वायोः लम्बसञ्चारं वर्धयति, येन बृहत् सघनमेघानां निर्माणं भवति अनेन अल्पकाले एव अतीव प्रचण्डा तीव्रवृष्टिः भवति, येन जलप्लावनं, भूस्खलनं च प्रवर्धते।

जलवायुपरिवर्तनम्

वैश्विकतापमानस्य वृद्ध्या वायुमण्डले आर्द्रतायाः परिमाणं वर्धते। एषा अतिरिक्ता आर्द्रता वायुम् उष्णं करोति, येन मेघनिर्माणप्रक्रिया अधिकं त्वरिता भवति। जलवायुपरिवर्तनस्य कारणेन वर्षाप्रकारः परिवर्तितः अस्ति। अधुना अल्पकाले एव बहु वर्षा भवति, यत् 'तीव्रवृष्टिः' इति कथ्यते। एतादृशस्य तीव्रवृष्टेः प्रभावः सुकुमारपर्वत- पारिस्थितिकीविषये अतीव अधिकः भवति।

मण्डी जनपदस्य १०९ विद्यालयाः स्टेम-

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मनाभः, मण्डी। मण्डी-जनपदस्य विद्यालयेषु षष्ठीतः द्वादशीकक्ष्यापर्यन्तं पठन्तः छात्राः अद्यतनयुगस्य सिंगापुरदेशस्य आदर्शनं कृत्रिमबुद्धिमत्ता, सङ्केतलेखनम् (कोडिंग), यन्त्रविद्या (रोबोटिक्स) तथा संवर्धितवास्तविकी (ए. आर. प्रौद्योगिकी) इत्येतानि अध्ययनं करिष्यन्ति। अस्याः योजनायाः कृते १०९ विद्यालयाः चयनिताः, २१८ शिक्षकाणां प्रशिक्षणं जिला-शिक्षा-प्रशिक्षण-संस्थाने दीयते। अस्यां पायलट-परियोजनायां बालकानां

हिमालयस्य भौगोलिकसंवेदनशीलता

हिमालयः युवा भूवैज्ञानिकदृष्ट्या अस्थिरः पर्वतश्रेणी अस्ति। शिथिल- असमेकित- शिला- मृत्तिकाभिः निर्मितं भवति, येन भूस्खलनस्य अत्यन्तं दुर्बलता भवति। एतेषु पर्वतेषु प्राकृतिकजलनिकासीव्यवस्था अपि अतीव दुर्बला अस्ति, यस्मात् कारणात् प्रचण्डवृष्टिजलेन मृत्तिका सहजतया संतृप्तं भवति, भूस्खलनस्य संकटः च वर्धते।

अनियोजितः अनियंत्रितः च विकासः

विगतकेषु दशकेषु हिमाचले पर्यटनस्य, नगरीकरणस्य च कारणेन बृहत्तरेण निर्माणकार्यं कृतम्। नदीतीरेषु, पर्वतसानुषु च वैज्ञानिकनियोजनं विना कृतनिर्माणेन पर्वतानाम् स्थिरता बाधिता अस्ति। मार्गाणां राजमार्गाणां च कृते पर्वतस्य सानुः अविवेकीरूपेण कर्तिताः, येन मृत्तिका शिथिला अभवत्, भूस्खलनस्य च बहुविधं संकटं वर्धितम् बहुवारं भूस्खलनप्रवणक्षेत्रेषु अपि निर्माणस्य अनुमतिः प्राप्ता अस्ति, यत् प्रत्यक्षतया आपदां आमन्त्रयति।

वनानां कर्तनम्

वृक्षमूलानि मृत्तिकां संगृह्य भूस्खलनं निवारयन्ति। निर्माणकार्यस्य अन्येषां मानवकार्याणां च कृते वृक्षाः बृहत्प्रमाणेन कर्तिताः, येन मृदाक्षयः वर्धितः, भूस्खलनस्य घटना च तीव्रगत्या वर्धिता।

मेघविस्फोटस्य कारणम्

मेघविस्फोटः अत्यन्तं तीव्रवृष्टेः घटना अस्ति। आर्द्रतायुक्ताः मेघाः पर्वतैः सह संघर्षं कृत्वा अधिकं गन्तुम् असमर्थाः भवन्ति तदा भवति। यदा एते मेघाः एकस्मिन् स्थाने स्थगयन्ति तदा तेषां अन्तः आर्द्रता अत्यल्पे काले युगपत् अल्पे क्षेत्रे प्रवहति, येन प्रतिहोरां १०० मिलीमीटर पर्वतानाम् भौगोलिकस्थानस्य जलवायुपरिवर्तनस्य च कारणेन वायुदिशः परिवर्तनस्य कारणेन मेघविस्फोटस्य घटना वर्धमाना अस्ति।

पायलट-परियोजनायाः कृते चयनिताः

बाल्यकालादेव विज्ञान- प्रौद्योगिकी- अभियान्त्रिकी- गणित (स्टेम) विषयेषु रुचिं प्रवर्धयितुं, तर्कशक्ति-सहकारभाव- जिज्ञासा- प्रभृतयः कौशलाः च पोषयितुं प्रयत्नः क्रियते। कृत्रिमबुद्धिमत्ता, सङ्केतलेखनम्, यन्त्रविद्या, संवर्धितवास्तविकी इत्यादीनि तेषां भाव्यतकनीकीक्षेत्रेषु सफलतायै अध्यापयिष्यन्ति। एतां योजनां व्यवहाररूपेण स्थापयितुं समग्र- शिक्षा- विभागेन चयनितविद्यालयेषु तिष्ठद्ध्यः विज्ञान- गणितशिक्षकेभ्यः विशेषप्रशिक्षणकार्यक्रमः आरब्धः। अस्मिन् प्रशिक्षणकार्यक्रमे स्टेम-पीडिया-नाम्नाः संस्थायाः मास्टर-प्रशिक्षकाः शिक्षकेभ्यः विविधं प्रशिक्षणं ददति। अस्याः पायलट- परियोजनायाः जनपदसमन्वयकः विजयशर्मा उक्तवान् यत् अस्य प्रशिक्षणस्य शुभारम्भः उच्चशिक्षा- उपनिदेशकः यशवीर धीमानः अकार्षीत्। प्रथमचरणस्य प्रशिक्षणस्य अनन्तरं द्वितीयः प्रशिक्षणकार्यक्रमः अपि आरम्भ्यते। अस्मिन् अवसरि जनपद- शिक्षा- उपनिदेशिका (गुणवत्ता) च समग्रशिक्षायाः परियोजना- अधिकारी मीनाकुमारी, परियोजनाप्रधानः देव ऋषिः, कमलः च सन्निहिताः आसीत्।

हिमाचलस्य चिकित्सकः बाईकिंग भानुः राष्ट्रपतिना सम्मानितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- धर्मशाला । लाहौल-स्पीतिमण्डलस्य राशीलग्रामस्य लेप्रोस्कोपीवैद्यः बाईकिंगभानुः आदिवासीक्षेत्रेषु उत्कृष्टसेवानां कृते राष्ट्रपतिभवेन राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मूद्वारा सम्मानितः। राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मू इत्यनया राष्ट्रपतिभवेन आमन्त्रिता ये आदिवासी गणमान्यजनाः देशस्य सर्वेभ्यः आदिवासीक्षेत्रेषु प्रशंसनीयं कार्यं कृतवन्तः तेषु हिमाचलतः एकमात्रः प्रख्यातविद्वान् डॉ. बाईकिंगभानुः अस्ति। आदिवासीक्षेत्राणां नीतयः कार्यक्रमः च निर्मातुं कार्यान्वयनञ्च स्वपरामर्शं दातुं राष्ट्रपतिना आमन्त्रितः। १९७६ तमे वर्षे अगस्तमासस्य २८ दिनाङ्के लाहौल-स्पीतिमण्डलस्य राशीलग्रामे जन्म प्राप्य प्रारम्भिकशिक्षा शासकीयविद्यालयकुल्लुतः एव अकरोत्। १९९४ तमे वर्षे इन्दिरागान्धी चिकित्सामहाविद्यालयात् एमबीबीएस कृत्वा नौसेनायाः आयुक्तः अभवत्। नौसेनायाः कार्यं कुर्वन् सः सशस्त्रसेनानां चिकित्सामहाविद्यालयात् पुणेतः सामान्यशल्यक्रियायां एम.एस., २०११ तमस्य वर्षस्य दिसम्बरमासे सामान्यशल्यक्रियायां डीएनबी च कृतवान्। सः २००४ तमे वर्षे मेमासस्य १८ दिनाङ्के विश्वस्य सर्वोच्चशिखरं माउण्ट एवरेस्ट-पर्वतं जित्वा विश्वस्य प्रथमः वैद्यः अभवत् यः माउण्ट एवरेस्ट-पर्वतः विजयी अभवत् राष्ट्रपतिः तस्मै एवरेस्ट पर्वतस्य विजयाय नौसेनाशौर्यपुरस्कारं प्रदत्तवान्। सर्जन् सेनापतिरूपेण कार्यं कुर्वन् सः २०१५ तमस्य वर्षस्य दिसम्बर-मासस्य १२ दिनाङ्के स्वैच्छिकं निवृत्तिम् अवाप्तवान्, येन सः स्वमातृभूमिसेवां कर्तुं शक्नुयात्। तस्य लक्ष्यं राज्यस्य ग्राम्यक्षेत्रेषु, दूरस्थेषु, आदिवासीक्षेत्रेषु च मितव्ययी-चिकित्सासुविधाः प्रदातुं वर्तते, येन जनानां द्वारे एव सेवाः उपलभ्यन्ते सः दूरस्थक्षेत्रेषु कार्यं कुर्वतां शल्यचिकित्सकानाम् कृते लेप्रोस्कोपिक् पद्धत्या शल्यक्रियायाः नवीनतमप्रौद्योगिक्याः विषये प्रशिक्षणं ददाति अस्य कृते च सः लेप्रोस्कोपी लॉसर इति समूहं निर्मितवान्। सः भानु- चिकित्सालयस्य कुल्लु-मण्डी-इत्यस्य संस्थापकनिदेशकः अस्ति, एतदतिरिक्तं आदिवासीक्षेत्रेषु चिकित्साशिबिराणाम् आयोजनं करोति। तस्य पिता एस. डी. भानुः सेनायाः लेफ्टिनेण्ट कर्नलरूपेण निवृत्तः अस्ति, माता पामोली भानुः कुशलः गृहिणी अस्ति।

HPU Shimla - महाविद्यालयस्य शिक्षकाः अपि पीएचडी कारयितुं शक्नुवन्ति पञ्च शोधकेन्द्रेभ्यः सम्बद्धाः विषयाः महाविद्यालयेषु पाठिताः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। हिमाचलप्रदेशविश्वविद्यालयस्य कुलपतेः प्रो.महावीरसिंहस्य अध्यक्षतायां शुक्रवासरे महाविद्यालयानाम् प्राचार्यैः सह सभा आयोजिता। सभायां शैक्षणिक-अशैक्षणिक-क्रियाकलापानाम् प्रचारः, क्रीडा-सांस्कृतिक-क्रियाकलापानाम् अनेकाः महत्त्वपूर्णाः विषयाः चर्चा कृतवन्तः। आगामिसमये महाविद्यालयशिक्षकाः अपि शीघ्रमेव पीएचडी कारयितुं शक्नुवन्ति इति कुलपतिः अवदत्। येषु महाविद्यालयेषु विश्वविद्यालयविकासकोषः लम्बितः अस्ति ते महाविद्यालयाः शीघ्रमेव विश्वविद्यालये प्रस्तूयताम् इति सः अवदत्। कुलपतिः महाविद्यालयानाम् प्राचार्यैः आग्रहं कृतवान् यत् ते स्वस्य व्यावहारिकं समूहं विश्वविद्यालयाय ददतु तथा च समूहस्य महाविद्यालयानाम् वरिष्ठाः प्राध्यापकाः एव भवेयुः, येन समये एव परिणामाः घोषिताः भवेयुः। कुलपतिः परीक्षासमूहकेन्द्राणां वर्धने बलं दत्तवान्, येन परीक्षाणां परिणामाः शीघ्रमेव घोषिताः भवेयुः। प्राचार्याणां समस्यानां निराकरणं प्राथमिकतानुसारं भविष्यति इति अपि आश्वासनं दत्तवान्। सः अवदत् यत् विश्वविद्यालये उद्घाटितानां पञ्चानां शोधकेन्द्राणां हरित ऊर्जा, आपदाप्रबन्धनं, भारतीयज्ञानप्रणाली, विवरणविज्ञानं, साइबरसुरक्षा च इति विषयाः अपि महाविद्यालयस्तरस्य पाठ्यन्ते, येषां पाठ्यक्रमः अपि सज्जीकृतः अस्ति। सः अवदत् यत् पीएम उषा इत्यस्य अधीनं महाविद्यालयानाम् सहायता भविष्यति। सः पीजी महाविद्यालयेषु प्रयोगशालानां विकासे बलं दत्तवान्। विश्वविद्यालये अन्वेषणसहायकरेखा आरभ्यत इति महाविद्यालयस्य प्राचार्याणां परामर्शेण सः सहमतः। अस्मिन् अवसरे अधिष्ठाता अध्ययनं आचार्य बी.के.शिवरामः शैक्षणिक-अशैक्षणिक-विषयेषु स्व-विचारं प्रकटितवान्। छात्रकल्याणस्य अधिष्ठाता प्रो ममता मोक्टा इत्यनेन कुलपतेः मार्गदर्शकानुसारं विश्वविद्यालये महाविद्यालयेषु च छात्रसङ्घनिर्वाचनं कर्तुं प्रस्तावः कृतः। परीक्षा नियन्त्रकः प्रो.श्यामलाल कौशलः परीक्षासम्बद्धविषयान् सर्वेषां समक्षं स्थापयित्वा परीक्षासु सम्मुखीभूतानां समस्यानां विषये चर्चा कृतवान्।

"जिलास्थरीय-युवा-रक्त-क्रास्" २०२५ इत्यस्य जिलाकार्यकारीसमितिसभा संघटिता

हिमसंस्कृतवार्ताः, शास्त्री अधरः ओडिशाप्रदेशः। ओडिशाप्रदेशस्य रायगडजिलायाः स्वयंशासित महाविद्यालयस्य युवर्त्तक्रास् इत्यस्य जिलाकार्यकारीसमितिसभा संघटिता। अस्यां सभायां अस्याः जिलायाः अतिरिक्तजिलापालः श्री नवीन् चन्द्र नाएक महोदयः, रायगडस्वयंशासित-महाविद्यालयस्य प्राचार्या, युवर्त्तक्रास् इत्यस्य जिलासंयोजकः श्री प्रशान्त पण्डा महोदयः, तथाच आरायगडजिलायाः उच्चमाध्यमिक-विद्यालयानां, सान्त्कमहाविद्यालयानां युवर्त्तक्रास् इत्यस्य परिषदः उपस्थिताः आसन्। अस्यां सभायां सभायां युवर्त्तक्रास् इत्यस्य लक्ष्यत्रयं यत्-स्वास्थ्य, सेवाभावना, बन्धुत्वभावना च आलोचितम्। कथं छात्रेषु लक्ष्यत्रयं समागच्छति तत् विशेषभावेन विचारितम्। प्रत्येकोच्चमाध्यमिकविद्यालय-स्नातकमहाविद्यालयाः समीपस्थः वित्तकोषेषु युवर्त्तक्रास् इत्यस्य कृते प्रतिछात्रमाधारीकृत्य २० रूप्यकाणि सञ्चयंकरिष्यन्ति। राज्य स्तरीय-युवर्त्तक्रास् इत्यस्मै उच्चमाध्यमिकविद्यालयेभ्यः, स्नातकमहाविद्यालयेभ्यश्च छात्रानुसारं षट् रूप्यकाणि देयं भवति। विविधोच्चमाध्यमिकविद्यालय-स्नातक-महाविद्यालयेषु आगताः युवर्त्तक्रास् इत्यस्य परिषदः स्वस्वविद्यालयस्थरेषु युवर्त्तक्रास् इत्याधारीकृत्य कृतानां कार्यक्रमाणां वार्षिकविवरणीः सर्वेषां सम्मुखे उपस्थापितवन्तः। मध्याह्नसमये भोजनं कृत्वा स्वस्ववासस्थानं प्रत्यावर्तनं कृतवन्तः।

अष्टादशविद्यास्थान-चतुःषष्टिकला-भारतीयज्ञान-परम्पराविषये सप्तदिवसीयम् अन्तर्राष्ट्रीय-संस्कृत-वेबिनारशृङ्खला (शृङ्खला- ०६) सफलतया सम्पन्ना

हिमसंस्कृतवार्ताः। दिनाङ्के ११ सितम्बर २०२५ तमे दिने संध्याकाले सप्तवादनात् १.४५ पर्यन्तं गूगल-मीट-माध्यमेन १११ जनानाम् ऑनलाइन-उपस्थितिपुरस्सरं अन्तिमं समापनसत्रम् आयोजितम्।

अस्य सप्तदिवसीयस्य अन्तर्राष्ट्रीयस्य वेबिनारस्य एकाम् अविस्मरणीयाम् उपलब्धिं समुपस्थापयत्। अस्मिन् सत्रे भारतसहैव सह नॉर्वे, शिकागो (अमेरिका), नेपाल, इटली, पेरू, सिंगापुरदेशेभ्यः आगता विद्वांसः सहभागिनः आसन्। कार्यक्रमस्य संचालनं डॉ. आनन्दकुमारत्रिपाठी (भारतीयराजदूतावासः, काठमाण्डू, नेपाल) तथा सुश्री रोमा (इटली) कृतवन्तौ। प्रारम्भे वैदिकमङ्गलाचरणं पीयूषः झा नामकः छात्रः, लौकिकमङ्गलाचरणं देवांशी मिश्रा इत्यनया कृतम्। तदनन्तरं स्वागतभाषणं डॉ. सदानन्द झा (मुख्यसम्पादकः, जाह्नवी) कृतवान्, कार्यक्रमपरिचयः डॉ. बिपिनकुमारः झा (कार्यक्रमनिदेशकः) प्रदत्तवान्। ततश्च प्रो. रिपुसुदनसिंहः (कार्यक्रमसमन्वायकः) विषयोपरस्थापनं कृतवान्। डॉ. दीपिकादीक्षित्या (आयोजकसचिवा) प्रतिवेदनं प्रस्तुतवती। समारोहे प्रो. सुखवीरसिंहः (पूर्वसंकायाध्यक्षः, SBSPCR, नालन्दा), सारस्वतातिथिः अखिलेश मिश्रः (भारतीयराजदूतः, आयरलैण्ड), विशिष्टातिथिः प्रो. राजकुमार मित्तलः (कुलपति, BBAU) तथा सहाध्यक्षः डॉ. सुमन के. एस. (OSD, त्रिपुराविश्वविद्यालयः) सम्बोधितवन्तः। मुख्यातिथिवक्तव्यं प्रो. जी. एस. आर. कृष्णमूर्तिना (कुलपति, राष्ट्रीयविश्वविद्यालयः, तिरुपति) प्रदत्तम्। अध्यक्षः प्रो. असंगः तिलकरत्नः (कुलपतिः, कोलम्बोविश्वविद्यालयः, श्रीलङ्का) अनुपस्थितः आसीत्, किन्तु स्वस्य शुभकामनासन्देशं प्रेषितवान्। कार्यक्रमसमापनं डॉ. ज्योत्सनाद्विवेदी

(संयोजिका) कृतधन्यवादज्ञापनेन, विश्वेश्वरकुमारपाण्डेयेण (छात्रसंयोजकः) च शान्तिमन्त्रेण अभवत्। अस्मिन् अवसरे सर्वे आयोजनसमितिसदस्याः, सह-समन्वायकाः, २१ आयोजनसहायकसंस्थायाः प्रतिनिधयः, पूर्वसत्रीयातिथयः च अपि सन्निहिताः आसन्।

प्रमुखाः उपलब्धयः

सम्पूर्णं वेबिनारं Zero Budget Program इत्याख्यया सम्पन्नम्, यत् भारतीयपरम्परायां सहयोग-आत्मीयता-निःस्वाधेय-भावनायाः अनन्यं द्योतनम्।

• आहत्य १५७ शोधपत्राणि प्रस्तुतानि।

• सप्तदिनेषु १३ सत्राणि सम्पन्नानि।

• ६०३ जनाः प्रतिभागिनः (कुलपतयः १०, पूर्वकुलपतयः/पञ्जीयकाः ०५, विभागाध्यक्षाः/सहायकपञ्जीयकाः १६, अध्यापकवर्गः ५१, छात्राः ५२१) सक्रियतया सहभागिनः आसन्।

नॉर्वे, शिकागो, नेपाल, इटली, पेरू, भारत, सिंगापुर इत्यस्मात् सप्तदेशेभ्यः विद्वांसः सम्मिलिताः।

एषा अन्तर्राष्ट्रीय-वेबिनारशृङ्खला न केवलं अष्टादशविद्यास्थानानि (चत्वारः वेदाः, चत्वारः उपवेदाः, षट् वेदाङ्गानि, न्यायः, मीमांसा, पुराणानि, धर्मशास्त्रम्) आधारीकृत्य आसीत्, किन्तु प्राचीनभारतस्य अन्याः दर्शनीयाः परम्पराः, संगमसाहित्यं, चतुःषष्टिकला (६४ कलाः), विदेह-वैदेही (भारतीयज्ञानपरम्परायां नारीयोगदानम्) इत्यपि विमर्शविषयत्वेन ग्राह्यं कृतम्।

समीपकाले एतस्य वेबिनारस्य विस्तृतं प्रतिवेदनं हिन्दी (सौरभेन), आङ्ग्लभाषायाम् (अम्बिकया), संस्कृते (सागरिकया) च प्रकाशितं भविष्यति। दैनन्दिन-अद्यतनविवरणं राहुलः, Dev Technologies इत्यस्य दलं वेब-पोर्टल मध्ये उपस्थापयिष्यति।

सम्पर्कार्थं ईमेल- jahnnavisanskritjournal@gmail.com

"लौकिकन्यायकोशः"

"वटबीजन्यायः"

अत्यन्तलघुबीजात् अपि अतीव विशालः वटवृक्षः जायते। अत्यन्तस्थूलपदार्थः अपि अत्यन्तसूक्ष्मरूपेण स्वकारणे भवति उत्पत्तेः प्राक् इति भावः। संपूर्णस्य विश्वस्य इदमेव तात्त्विकं स्वरूपम्। अतीव सूक्ष्मस्य आत्मनः सर्वम् इदं जगत् अविर्भवति इति उपनिषदां

सिद्धान्तम्। यथा- तं होवाच यं वै सोम्य एतम् अणिमानं न निभालयसे एतस्य वै सोम्य एषः अणिम्नः एव महान् न्यग्रोधः तिष्ठति श्रद्धत्स्व सोम्य इति। स य एष अणिमा एतदात्म्यमिदं सर्वं तत् सत्यं स आत्मा तत्त्वमसि श्वेतकेतो इति॥ [छान्दोग्योपनिषद् ६-१२-२-३]

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे / महाराष्ट्रम्

गुजरातस्य गान्धिनगरस्थे समर्पण- आर्ट्स- कॉमर्स- महाविद्यालये संस्कृतसम्भाषणवर्गस्य शुभारम्भः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, गान्धिनगरम्। गुजरातप्रदेशस्य राजधान्यां गान्धिनगरस्थितः समर्पण- आर्ट्स- कॉमर्स- महाविद्यालयः संस्कृतभारती- गान्धीनगरप्रान्तः च इत्येतयोः संयुक्ते उपक्रमे संस्कृतसम्भाषणवर्गस्य उद्घाटनसमारोहः सुसम्पन्नः। एषः दशदिनात्मकः संस्कृतसम्भाषणवर्गः समर्पणमहाविद्यालये विद्यार्थिनां हिताय, नगरजनानां च संस्कृताभिलाषायां कृते समायोजितः अस्ति। अपि च ११/०९/२०२५ दिनाङ्कात् समारम्भ २०/०९/२०२५ पर्यन्तं प्रवर्तिष्यते। अयं समारम्भः अतिथीनां समागमनेन सह समारम्भः मङ्गलप्रार्थनया समारम्भः। महाविद्यालयस्य छात्रा कुमारी ऋषिता परमारः मधुरस्वरेण “मारे जीवन अञ्जलि थाजो...” इति गीतं गीत्वा सर्वान् हर्षितवती। ततः संस्कृतविभागस्य अध्यापकः डा. हेमन्त वैष्णवः कार्यक्रमं समागतानाम् अतिथीनां शाब्दिकं स्वागतं कृत्वा परिचयं दत्तवान्। अस्मिन् समारोहप्रसङ्गे उचारसद- शङ्करालोक- वेदशाला संस्थायाः स्वामीश्रीः पूज्यपादः विरेश्वरगिरिजी महाराजः मुख्य-अतिथिरूपेण समुपातिष्ठत्। पुष्पमालया शालसमर्पणेन च स्वामिवर्यस्य सम्मानं महाविद्यालयस्य प्राचार्यः डॉ. आशीषकुमार जनकराय-दवे महोदयः कृतवान्। स्वामीजी स्वीयाशीर्वचने अवदत् “संस्कृतभाषा अस्माकं जननी, अपि च सङ्गणकाय सर्वथा अनुकूला वैज्ञानिकी च भाषा। एषः वर्गः संस्कृताध्ययनस्य उत्कृष्टः असरः, विद्यार्थिनः अस्य सम्पूर्णं लाभं गृह्णन्तु” इति प्रेरितवन्तः। विशिष्ट-अतिथिरूपेण डॉ. मयूरीभाटिया (अध्यक्षाः, संस्कृतविभागः, गुजरात-विश्वविद्यालयः) समुपातिष्ठत्। महोदयायाः स्वागतं डॉ. अल्पा पटेल (अध्यक्षाः, संस्कृतविभागः) कृतवती। डॉ. मयूरीभाटियामहोदयायाः उद्बोधनं महत्त्वपूर्णम् आसीत्- “संस्कृतभाषायामेव वेदाः, उपनिषदः, रामायणं, महाभारतम् इत्यादयः सनातनसंस्कृतेः सर्वे ग्रन्थाः निहिताः सन्ति। विज्ञानस्य च आध्यात्मस्य च संगमः संस्कृतग्रन्थेषु द्रष्टुं शक्यते। तस्मात् संस्कृतस्य अध्ययनम् अनिवार्यतया

करणीयमेव।” कार्यक्रमस्य अध्यक्षपदे आसीनः डॉ. आशीषकुमार जनकरायदवे महोदयाय स्वागतं व्याहरत् डॉ. हेमन्तवैष्णवः। असौ स्वीयाध्यक्षीय- उद्बोधने अवोचत्- “यत् राष्ट्रं स्वमातृभाषायां प्रीणाति, तत् शीघ्रशमेव विकसितं भवति। इजरायल-देशः लघुतमः अपि स्व-हिब्रू-भाषायाः प्रेम्णा विश्वे स्थिरः जातः। भारतस्य मूलभाषा संस्कृतम् अस्ति। अस्माभिः संस्कृतस्य गौरवं गेयम्, संस्कृते च प्रियं कर्तव्यम्। अत्र सम्भाषणवर्गेषु केवलं दशसु संस्कृतं सुगमेन मार्गेण शिक्षितुं शक्यते। अतः एषः कार्यक्रमः आयोजितः। अस्य वर्गस्य संचालनकर्तुः हिमांशुपण्ड्या महोदयस्य संस्कृतविभाग-अध्यापकः डॉ. ठाकोरभाई नायकः स्वागतं कृतवान्। हिमांशुपण्ड्या महोदयेन वर्गस्य भूमिका प्रतिपादिता, विद्यार्थिभिः ध्येयमन्त्रः च गापितः। नवदिल्लीस्थेन केन्द्रीय- संस्कृत-विश्वविद्यालयेन सञ्चालितस्य संस्कृताध्ययनकेन्द्रस्य प्रतिनिधिरूपेण पाठ्यक्रम-समन्वयिका आचार्या जयश्रीः ठक्कर महोदया अपि समुपस्थिता आसीत्। तस्याः स्वागतं प्रो. श्वेता पंवार (अध्यापिका, अंग्रेजीविभागः) कृतवती। जयश्रीठक्कर महोदया अवदत्- “केन्द्रीय- संस्कृत- विश्वविद्यालयद्वारा संस्कृतभाषायाः अध्ययनार्थम् एषः स्वर्णिमः अवसरः प्रदत्तः अस्ति। संस्कृतभाषाजिज्ञासुनां कृते विश्वविद्यालयपरतया संस्कृताध्ययनाय सर्वविधं साहाय्यं प्रदास्यते।” विभागाध्यक्षा डॉ. अल्पा पटेल महोदयायाः स्वागतं समाजशास्त्रविभागस्य अध्यापिका डॉ. रमीला पटेल कृतवती। अन्ते आभारप्रदर्शनं डॉ. अल्पा पटेलमहोदया उक्तवती यत् “अद्य उपस्थिताः सर्वे मान्यवराः, सहयोगदातारः, सहकर्मिणः अध्यापकाः, सर्वेभ्यः हार्दाः धन्यवादाः।” अस्मिन् कार्यक्रमे संस्कृतविभागात् अन्यविभागात् च ६८ विद्यार्थिनः भागं गृहीत्वा संस्कृतभाषाशिक्षणस्य आनन्दम् अनुभूतवन्तः। अध्यापकाः अपि उपस्थाय कार्यक्रमं सफलं कर्तुं प्रोत्साहनं प्रदत्तवन्तः। समग्र-कार्यक्रमस्य सञ्चालनं डॉ. ठाकोरभाई नायकः यशस्वितया कृतवान्।

वाल्मीकिनगरव्याघ्र- संरक्षणे स्त्रीव्याघ्राहता

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणालपाण्डेयः मोतिहारी।

पश्चिमचम्पारणजिलस्य गौनाहाप्रखण्डे मटियारियाथानाक्षेत्रे सोनबरसादये गुरुवासरे सायं दुःखदः प्रसङ्गः जातः, यः सर्वान् ग्रामवासिनः कम्पितवान्। वाल्मीकिनगरव्याघ्रसंरक्षणस्य गोवर्धनवनात् निर्गतः व्याघ्रः षष्ठिवर्षीया उम्छीदेवीं मेष्याः चारयन्तीम् आक्राम्य जीवनं समाप्तवान्। वनं समीपे जातं करुणजनकं दुर्घटनं सोनबरसाग्रामनिवासी खेलावन्महतः पत्नी उम्छीदेवी गुरुवासरे सायं चतुर्दश्यां प्रहरस्य चतुर्थभागे प्रायः

१.३० वादने) ग्रामात् पञ्चशतपददूरीं द्वारदहनद्याः समीपं गत्वा मेष्यः चरयामास। तस्मिन् काले जङ्गलात् आकस्मिकं निर्गतः व्याघ्रः तं आक्रम्य भयानकं विध्वंसं कृतवान्। समीपे मेष्यः चरयन्तः जनाः घोषं कृतवन्तः, ततो व्याघ्रः पुनः जङ्गलाभिमुखं गतः, किन्तु तावत् उम्छीदेव्याः मृत्युर्निश्चितं जाता वनविभागपुलिसयोः तत्क्षणक्रिया- घटनासूचनां प्राप्य मटियारियाथानापुलिस, गोबर्धनरेञ्जस्य रेंजरः सर्वे शर्मा च नेतृत्वेन वनविभागस्य दलः तत्र उपस्थितः। वनाधिकारिणः उक्तवन्तः यत् व्याघ्रस्य पगचिह्नानि परिशील्यन्ते, तस्य अन्वेषणाय अभियानं प्रवर्तते। पुलिसदलेन देहशेषः परीक्षायै प्रेषितः। एवं वाल्मीकिनगरव्याघ्रसंरक्षणे पुनः व्याघ्रमानुषसंघर्षस्य दुःखदः प्रसङ्गः प्रकटितः।

कुमारभास्करवर्मसंस्कृतपुरातनाध्ययन- विश्वविद्यालयस्य सर्वदर्शनमन्थनपरिषदा ‘शास्त्रमन्थनम्’ इति नाम्नः चतुर्दशतमं व्याख्यानं सम्पन्नम्

हिमसंस्कृतवार्ता डॉ. निशिकान्तपाण्डेयः नलबारी, १३/०९/२०२५(असमप्रदेशः) - कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयस्य सर्वदर्शनविभागेन सर्वदर्शनमन्थनपरिषदा च संयुक्ततया आयोज्यमानायाः ‘शास्त्रमन्थनम्’ इत्यस्याः १०८-व्याख्यानमालायाः चतुर्दशतमं व्याख्यानं महापुरुषस्य श्रीमन्माधवदेवस्य तिरोभावतिथौ तस्य जीवनदर्शनविषयकव्याख्यानेन आभासीयाध्यमेन सुष्ठुतया सम्पन्नम्। अस्मिन् व्याख्याने मुख्यवक्ता आसीत् आउनीआटीविश्वविद्यालयस्य असमीयाविभागस्य सहायकाचार्या डॉ. कुकी बरा महोदया। तया स्वभाषणे माधवदेवमहापुरुषस्य भक्तिपरम्परां तस्य दार्शनिकदृष्टिं च स्पष्टतया निरूप्य तस्य शंकरदेवेन सह मेलनम्, शिष्यत्वग्रहणं च सविस्तरं प्रतिपादितम्। तस्याः वचनानुसारं माधवदेवः प्रारम्भे शैवमतावलम्बी आसीत्। परन्तु महापुरुषशंकरदेवेन सह तस्य मेलनं तस्य जीवनस्य नवीनपरिणामकं क्षणम् अभवत्। शंकरदेवस्य उपदेशेन प्रेरितः सः अन्त्यभक्तेः मार्गं स्वीकृत्य गुरुपादाश्रितः जातः। तेन आसीत् न केवलं भक्तिसंवर्धनम्, अपि तु शिष्यसमुदायस्य नैतिकसंस्कारविकासः अपि। डॉ. बरा महोदया अतीव सुष्ठुतया प्रतिपादितवती यत् माधवदेवस्य रचनासु भक्तिरसः एव प्राधान्येन प्रवहति। तस्य ग्रन्थेषु नामघोषः इत्यादिषु दार्शनिकगम्भीरता भक्तिसम्पन्नता च एकत्र दृश्यते। तेन असमीयसाहित्ये भक्तिपरम्परा केवलं धार्मिककथने सीमिता न, अपि तु समाजसंस्कारस्य साधनम् अभवत्। कार्यक्रमस्य अध्यक्षस्थानं विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः आचार्यः प्रह्लाद-रा. जोशी महोदयः स्वकीयया उपस्थित्या शोभयामास। तेन अपि महापुरुषमाधवदेवस्य विषये स्वविचारान् प्रस्तुत्य छात्राणाम् उत्साहवर्धनं कृतम्। तेन प्रतिपादितं यत् महापुरुषमाधवदेवः केवलम् असमस्य सन्तपुरुषः न, अपि तु अखिलभारतीयपरिप्रेक्ष्ये भक्तिसंस्कृतेः विश्वमान्यः दीपः। इतोऽपि विभागाध्यक्षः डॉ. रणजीतकुमारतिवारी महोदयः संक्षिप्ते भाषणे महापुरुषस्य सारभूतं तत्त्वं प्रकाशयामास। अस्मिन् अवसरे विश्वविद्यालयस्य कुलसचिवमहोदयः डॉ. विकासभार्गवशर्ममहोदयोऽपि समुपस्थितः आसीत्। अस्मिन् प्रसङ्गे भारतदेशस्य नानास्थानेभ्यः अध्यापकाः, शोधार्थिनः, शास्त्रजिज्ञासवः छात्राः च समुपस्थिताः। विभागस्य अध्यापकाः विभागाध्यक्षाश्च - डॉ. सुधाकरमिश्रमहोदयः, डॉ. रातुलबुजरबरुवामहोदयः, डॉ. मल्लिका कलितामहोदया कमललोचनात्रेयमहोदयः, डॉ. गुणिनशर्माकियामहोदयः, चम्पककलितामहोदयः, डॉ. अर्चना देवीमहोदया, डॉ. गणेशमिश्रमहोदयः, डॉ. विवेकाचार्यमहोदयः च प्रमुखतया आसन्। एतेन सह सर्वदर्शनमन्थनपरिषदः अध्यक्षः श्री पुलक उपाध्यायः, सम्पादिका सुश्री जिमि डेका, विभागीयसहायिका आचार्या सुश्री लोपामुद्रा गोस्वामि, अतिथ्यध्यापिके सुश्री मयूरी काकती सुश्री सीमा वर्मन् च अपि कार्यक्रमे सहभागीभवूः। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः विभागीयच्छात्रेण गिरिराजशर्मा वैदिकमङ्गलाचरणेन कृतः। ततः शोधच्छात्रा तपस्विनिराजकुमारीमहोदया सुन्दरं बरगीतं गायनकृत्वा भक्तिभावं वर्धयामास। संचालनं शोधच्छात्रेणैव च अतिथि-अध्यापकेन पुलक-उपाध्यायमहोदयेन सुष्ठुतया निर्वहितम्। अन्ते धन्यवादप्रस्तुतिः विभागीयातिथ्यध्यापिकायाः सुश्री सीमा वर्मन्महोदया कृता। अन्तिमे शान्तिमन्त्रपाठेन कार्यक्रमस्य समापनं सम्पन्नम्।

शहीदमेजर-रवि-इन्दरसिंहसंधु-शासकीय-वरिष्ठ-माध्यमिकविद्यालय-बठिण्डानगरे संस्कृतसम्भाषणशिविरस्य समायोजनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: अजयः पटियाला। 12 सितम्बर 2025, दिनाङ्के संस्कृतभारतपञ्चाबद्वारा बठिण्डानगरे आयोजितस्य सप्तदिवसीयस्य संस्कृतसम्भाषणशिविरस्य समापनसमारोहस्य आयोजनं जातम्। संयोजकस्य श्रीमतः दिनेशकुमारबंसलस्य संस्कृताध्यपकस्य परिश्रमेण पूर्णतां प्राप्तवदेत् शहीदमेजर-रवि-इन्दरसिंहसंधु-शासकीय-वरिष्ठ-माध्यमिकविद्यालयस्य संस्कृतसम्भाषणशिविरम्। शिविरेस्मिन् सुश्री सरितायादवः शिक्षिकायाः भूमिकां कुशलतापूर्वकम् उद्भवती। शिविरेण अनेकाः छात्राः लाभान्विताः अभवन्, तेषां संस्कृतभाषायां रुचिः अभवत्। समापनसमारोहे बठिण्डानगरस्य रजिन्द्रा-महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागप्रमुखा डॉ. डिम्पलशर्मा मुख्यातिथिभूमिकाम् उद्भवती। कार्यक्रमेस्मिन् विद्यालयस्य अधिकारिणः छात्रछात्राश्च समुपस्थिताः आसन्।

सत्यसाई-मुरलीधर-आयुर्वेदिक-महाविद्यालय-मोगा इत्यत्र सम्पन्ना दश-दिवसीय-संस्कृतसम्भाषण-कार्यशाला

हिमसंस्कृतवार्ता: अजयः पटियाला। सत्य-साई-मुरलीधर-आयुर्वेदिक-एवं-चिकित्सीयमहाविद्यालयः मोगा इत्यत्र संस्कृतभारतीयपञ्चाबप्रान्तेन दश-दिवसीय-संस्कृतसम्भाषण-कार्यशालायाः समायोजनं कृतमस्ति यस्याः समापनं सञ्जातम्। समापनकार्यक्रमस्य शुभारम्भः दीपप्रज्वालेन एवञ्च दीपमन्त्रेण सञ्जातः। कार्यक्रमे छात्रछात्राभिः सरस्वतीवन्दना, सङ्कल्पः, उद्देश्यगीतम्, अनुभवकथनम्, नाटकम्, गीतमाध्यमेन वस्तुपरिचयः इत्यादयः प्रस्तुतः कृताः। अस्मिन् कार्यक्रमे मुख्यातिथिरूपेण साधुः श्रीमान् कमलजीत-सिंह-शास्त्री-महोदयः आसीत्। महोदयेन 'आयुर्वेदिक-पद्धत्यां वैद्यानां कृते संस्कृतं किमर्थम् आवश्यकम्' विषये निजविचाराः प्रस्तुताः। महोदयेन उक्तं यत् आयुर्वेदस्य सम्यक् ज्ञानं भवितव्यमेव यतोहि रुग्णान् सुवैद्यः एव स्वस्थं कर्तुं शक्नोति। तेन आयुर्वेदे उद्भूतानां त्रिविधः खानां विषये अपि उक्तम्। कार्यक्रमेऽस्मिन् शिक्षकरूपेण विस्तारकः मनीशः संयुक्तः आसीत् यत्र ६० प्रशिक्षकाः भागं गृहीतवन्तः। अस्मिन्नवसरे प्राचार्येण डॉ. पी.सी. सिङ्गलामहोदयः आगतानाम् अतिथीनाम् स्वागतं कृतम्। कार्यक्रमेऽस्मिन् संहिता विभागस्य अध्यक्षा डॉ. रैनी, डॉ. दीपशिखा, संस्कृत अध्यापकः डॉ. जितेन्द्रः आचार्येण सह अन्याः अध्यापकाः गणमान्यसदस्याः च समुपस्थिताः आसन्।

संस्कृतभारत्या दशदिवसीयसंभाषणशिविरस्य साफल्येन समापनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:मैन्दोलाकुलदीपः भारतीयसंस्कृतेरात्मा संस्कृतभाषा। न केवलं भाषामात्रम् अपितु भारतीययाः संस्कृतेः परम्परायाः दर्शनस्य च प्राणभूता खलु संस्कृतवाणी। प्रायः एषा धारणा लोकेषु वर्तते यत् संस्कृतशिक्षणं कठिनमिति। किन्तु संस्कृतभारत्या आयोजितानि संभाषणशिविराणि एनं भ्रमं दूरीकुर्वन्ति॥ अचिरेणैव हरिद्वाराख्ये तीर्थक्षेत्रे दशदिवसात्मके संभाषणशिविरे छात्राः सरलया सहजया च शैल्या संस्कृतभाषणम् अशिक्षन्। प्रशिक्षकः आचार्यः बलियानीकेशवः छात्रान् कठिनव्याकरणनियमान् विहाय दैनन्दिनव्यवहारे प्रयोज्यैः वाक्यैः प्रशिक्षणं प्रारभत। यथा भवतः नाम किम्। भवतः गृहं कुत्र अस्ति। भोजनं कीदृशम् अस्ति इत्यादीनि। अनेन विधिना छात्राः न केवलं संस्कृतम् अवगन्तुं समर्था अभवन् अपितु अभ्यासमाध्यमेन आत्मविश्वासपूर्वकं वक्तुमपि प्रारभन्त॥

मुख्यातिथिरूपेण समुपस्थितः आसीत्। सः शिविरे सम्मिलितान् सर्वान् प्रतिभगिनः शुभाशंसाभिः अवर्धयत् अकथयच्च।

संस्कृतं भाषामात्रं न हि भारतस्य संस्कृतिरसंस्कारयोः आधारशिला वर्तते इति। सः प्रशिक्षार्थिनः संस्कृतं प्रति समर्पितभावेन सेवायां योक्तुम् अप्रेरयत्॥ शिविरे भागग्राहिणः छात्राः स्वानुभवान् कथयन्तः ऊचुः यत् पूर्वं तेभ्यः संस्कृतं कठिनं प्रतिभाति स्म।

किन्तु प्रतिदिनसंवादैः गीतैः क्रीडाभिः सामूहिकगतिविधिभिश्च ते सरलतापूर्वकम् अधीतवन्तः॥ एतादृशानि शिविराणि प्रमाणयन्ति यत् संस्कृतभाषा न कठिना। आवश्यकी तु केवलं सुष्ठु पद्धतिः नियमितश्रमः। यदा छात्राः सरलविधिना संस्कृतम् अधिगच्छन्ति तदा ते न केवलं भाषायां निपुणाः भवन्ति अपितु भारतीयसंस्कृतेः मूल्यैः सह गभीरतया संबद्धाः अपि जायन्ते॥ समापनोत्सवः अतीव उत्साहेन गरिष्ठा च संपन्नोऽभवत्। अस्मिन् अवसरे आचार्यः लखेडातुलसीप्रसादः आचार्यः बहुखण्डीजगन्नाथनः इत्यादयः अनेके विद्वांसः छात्राश्च समुपस्थिताः आसन्। शिविरस्य प्रतिभाभिः स्वानुभवाः कथिताः संस्कृतेन आत्मविश्वासपूर्णः संवादः प्रस्तुतः येन शिविरस्य सार्थक्यं प्राकट्यत। आयोजकैः निगदितं यत् एतादृशैः कार्यक्रमैः न केवलं संस्कृतभाषायाः प्रचारः प्रसारश्च भवति प्रत्युत समाजे भारतीयसंस्कृतेः मूल्यानां प्रति जागरूकतापि वर्धते॥

कृष्णपालनेगिना डॉ. सुभाषचन्द्रस्य मार्गनिर्देशने भौतिकीविषये पीएचडी शोधोपाधिः अवाप्तः

हिमसंस्कृतवार्ता:- दीनदयाल शुक्लः, रामनगरम्।

पीएनजी- राजकीय- स्नातकोत्तर महाविद्यालय-रामनगरम् इत्यस्य भौतिकीविभागस्य शोधच्छात्रः कृष्णपालनेगिः कुमाऊँविश्वविद्यालयः नैनीतालम् द्वारा पीएचडी शोधोपाधिना विभूषितः। गडवालहिमालयस्य उत्तरकाशीक्षेत्रे "मृत्तिकातः पर्यावरणपर्यन्तं रेडोनजननस्य अध्ययनं, परिवहनस्य अध्ययनम्" विषये शोधकार्यं शोधकर्ता कृष्णपालनेगी कृतवान्। गडवालविश्वविद्यालयस्य प्रोफेसर आरसीरमोला इत्यस्य (मेण्टरशिप) निरीक्षकत्वे राजकीय- स्नातकोत्तर-महाविद्यालयरामनगरस्य भौतिकविज्ञानविभागस्य स्वपरिवारजनेभ्यश्च प्रदत्तम्।

सहायकप्राध्यापकः डॉ. सुभाषचन्द्रः इत्यस्य कुशलमार्गदर्शने अनेन स्वीयं शोधकार्यं सम्पादितम्। कुमाऊँविश्वविद्यालये भौतिकशास्त्रविभागस्य प्रमुखसमन्वयकप्रोफेसर सूचीबिष्टवर्याणाम् आध्यक्ष्ये मौखिकपरीक्षा समायोजिता सम्पन्ना च। परीक्षायाः बाह्यपरीक्षकः दिल्लीविश्वविद्यालयस्य भौतिकशास्त्रविभागस्य प्राध्यापकः संजयकुमारचमोली आसीत्। परीक्षकाः तेन कृतस्य शोधकार्यस्य प्रशंसाम् अकुर्वन्, तत् गुणात्मकं चेति उक्तवन्तः। अवसरेऽस्मिन् बाह्यपरीक्षकत्वेन प्राध्यापकः संजयकुमारचमोली, भौतिकीविभागाध्यक्षः सूचीबिष्टः, शोधनिर्देशकः डॉ. सुभाषचन्द्रः, डॉ. राकेशनेगी आदयः शोधकर्त्रे कृष्णपालाय वर्षापानि शुभाकामनाश्च दत्तवन्तः। शोधोपाधिलब्धये रामनगरमहाविद्यालयस्य प्राचार्यः प्रो. एम. सी. पाण्डेवर्यः, मुख्यशास्त्रा प्रो. एस. एस. मौर्यः, भौतिकीविभागाध्यक्षः डॉ. लवकुशकुमारः, प्रो. जे. एस. नेगी, डॉ. प्रमोदजोशी, डॉ. मूलचन्द्रशुक्लः, डॉ. अनुरागश्रीवास्तवः, डॉ. पी. सी. पालीवालः, डॉ. डी. एन. एन. जी इत्यादयः शुभाकामनाः प्रायच्छन्। कृष्णपालनेगिना अस्य सफलतायाः श्रेयः स्वगुरुभ्यः स्वपरिवारजनेभ्यश्च प्रदत्तम्।

संस्कृतिबोधपरियोजनायाः प्रसाराय गीतानिकेतन-आवासीयविद्यालये महासम्पर्क-अभियानम्

हिमसंस्कृतवार्ता: विद्याभारती सम्पूर्णं देशे सञ्चालयति सहायिकां विद्यालयान्। तेषु

विद्यालयेषु संस्कृतिबोधपरियोजनाद्वारा विभिन्नगतिविधीनां सञ्चालनं क्रियते। अनेन जनाः स्वसंस्कृतिं, परम्परां, महापुरुषान्, पर्वान्, साहित्यम् इत्यादि ज्ञास्यन्ति। सम्प्रति विद्याभारती सामाजिकान्, अभिभावकान् विशिष्टजान् च अस्यां योजनायां योजयितुम् अभिलषति। अस्यामेव श्रृंखलायां कुरुक्षेत्रस्थेन गीतानिकेतन-आवासीयविद्यालयेन

11 सितम्बर इति दिनाङ्के महासम्पर्क-अभियानं कृतम्। अस्मिन् अभियाने प्रायः पञ्चाशत् आचार्याः गृह-गृहं गत्वा अभिभावकान् अस्यां योजनायां योजितवन्तः। प्राचार्येण श्रीमता नारायणसिंहमहोदयेन कथितं यत् अस्मिन् एव दिनाङ्के स्वामिना विवेकानन्दमहोदयेन सम्प्रे अपि विश्वे भारतीया संस्कृतिः प्रसारिता। अतः वयमपि अस्याः संस्कृतेः प्रसाराय प्रयत्नं कराम इति

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

श्रीमद्भागवतप्रवचनम् - ३१

एवं प्रकारेण दीनयुक्तं वचनमुक्त्वा पुनः वक्तारं पूजयेत्। सः सुन्दरतया वस्त्राभूषणैः विभूषितः कर्तव्यः। पूजनपश्चात् तस्य स्तुतिम् एवं कुर्यात्- "शुकस्वरूप भगवन्! त्वं कथाकुशलः, प्रबोधयितुं च पारङ्गतः असि; कृपया एतां कथां मुखकमलात् प्रकाश्य ममाज्ञानं दूरीकुरु" इति। पुनः स्वकल्याणाय प्रसन्नतापूर्वकं च तस्य समक्षे नियमानां ग्रहणं कुर्यात्, तथा सप्तदिनानि पर्यन्तं यथाशक्ति तेषां पालनं कुर्यात्।

कथायां विघ्नः मा उत्पद्येत, तदर्थम् इतोऽपि पञ्चविप्राणां वरणं कुर्यात्, ते द्वादशाक्षरमन्त्रद्वारा भगवन्नाम जपेयुः। पुनः ब्राह्मणम्, अन्यान् विष्णुभक्तान्, कीर्तनरतान् च नमस्कृत्य तान् सम्पूजयेत्, तेषाम् आज्ञां स्वीकृत्य स्वयमपि स्वकीये आसने उपविशेत्। यः पुरुषः लोकः, सम्पत्तिः, धनं, गृहं, पुत्रादिविचिन्तनम् इत्यादिकं विहाय शुद्धमनसा केवलं कथायां हि रमते, ध्यायति च, सः कथाश्रवणस्य उत्तमफलं लभते। बुद्धिमत्ः वक्तुः कृते आवश्यकता यत् सः सूर्योदयकालतः एव कथायाः प्रारम्भं कुर्यात्, तथा सार्धत्रिप्रहरपर्यन्तं मध्यमस्वरेण सम्यक्तया वाचनं कुर्यात्। मध्याह्नसमये घटिकाद्वयात्मकं कालं यावत् कथाविरामं कुर्यात्। तदवकाशे कथाप्रसङ्गानुसारं वैष्णवाः भगवतः गुणानुवादं कुर्युः, वृथा जल्पनं न। कथाकाले मलमूत्रवेगम् अवरोद्धुम् अल्पाहारः सुखदः भवति, तस्मात् श्रोतारः केवलम् एकवारं हविष्यान्नं स्वीकुर्युः। यदि सहनशक्तिः पर्याप्ता स्यात् तर्हि सप्तदिनानि यावदेव निराहाराः सन्तः श्रोतारः कथां श्रोतुं शक्नुयुः, नोचेत् पयः, घृतं वा पीत्वा सुखपूर्वकं कथां शृणुयुः। अथवा एकवारं फलाहारं स्वीकुर्युः। यस्य कृते यादृशः नियमः सुखकरः, शरीरानुकूलः वा भवति, तादृशं हि नियमम् आचार्य कथाश्रवणं कुर्यात्। अहन्तु उपवासस्य अपेक्षया भोजनग्रहणं हि वरं मन्ये, यदि तत् कथाश्रवणे सहायकं स्यात्। यदि उपवासकारणतः कथाश्रवणकार्यं विघ्नोत्पादनं भवेत्, तर्हि तत् श्रवणं निरर्थकमेव स्यात्। नारद! यः नियमपूर्वकं कथां श्रोतुमिच्छति, तस्य नियमः एतादृशः भवति, तत् शृणु। विष्णुभक्तस्य दीक्षया विहीनः पुरुषः कथाश्रवणस्य अधिकारी नोच्यते। यः निष्ठापूर्वकं कथां श्रोतुमिच्छति, सः ब्रह्मचर्यस्य पालनं कुर्यात्, भूमितले शयनं कुर्यात्, प्रतिदिनं कथासमाप्तेरनन्तरं पत्रावल्यां भोजनं कुर्यात् चेति, शुभम्। (माहात्म्यम् - ०६/३२-४५)

हास्यकणिका

एकस्याः महिलायाः आत्मकथा

पत्नी- मम शिक्षा संस्कृतमाध्यमतः आसीत्। अतः पूर्वम् अहं पात्राणि क्षालितवती। संस्कृतभाषायाः अनन्तरम् अहम् आंग्लभाषां पठितवती। अतः इदानीम् अहं पात्राणि wash करोमि।

पतिपत्नयोः मध्ये हास-परिहासम्
पतिः भार्यां पृच्छति-
अहं कः कः अस्मि- कृपया वदतु भो।
आकर्षकः अस्मि?
सर्वदा सत्यं वदामि?
भवत्याः वचनं सर्वदा शृणोमि ?
पत्नी उक्तवती-
भवतः सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि।
माया अस्ति।
मतिभ्रमः अस्ति।
भ्रान्तिः अस्ति।
पतिः 🤔🤔🤔🤔

तमिलनाडुराज्यम्

भारतस्य दक्षिणभागे विद्यमानं राज्यम् अस्ति। भारतदेशे सुप्रसिद्धं तमिलनाडुराज्यं विस्तारदृष्ट्या जनसङ्ख्यादृष्ट्या च एकादशे स्थाने अस्ति। सहस्रकिलोमीटरविस्तृतः सागरतीरप्रदेशः अस्ति। बङ्गालोपसागरतीरे, दक्षिणभागे हिन्दुमहासागरतीरे च अनेकानि देवस्थानानि तीर्थक्षेत्राणि च सन्ति। पश्चिमे अरब्बीसमुद्रः अस्ति। कावेरीनदीतीरे च अनेकदेवस्थानानि पुण्यक्षेत्राणि च सन्ति। तमिलनाडुराज्यं देवालयानां राज्यम् इति च कथयन्ति। प्राचीनशैल्या अत्र पूजाराधनोत्सवादयः प्रचलन्ति। जनाः प्रतिदिनं देवालयम् आगच्छन्ति। इति तु सर्वसाधारणः विषयः। परम्पराया अत्र जीवनपद्धतिः यथापूर्वमेव अस्ति। द्राविडसंस्कृतिः अत्र दृष्टिगोचरा भवति। मुख्यतया तमिलभाषया संवादं कुर्वन्ति। क्वचित् पूजासु अपि तमिलभाषायाः प्रयोगं कुर्वन्ति। तमिल मुख्यभाषा अस्ति।

भौगोलिकस्थितिः

तमिलनाडु भारतद्वीपगर्भस्य दक्षिणकोट्याम् अस्ति। उत्तरे कर्णाटकम् आन्ध्रप्रदेशः च स्तः। पश्चिमे केरलम् अस्ति। तमिलनाडुराज्यस्य पूर्वदिशि पाण्डीचेरी अथवा पुदुचेरी अस्ति। एतस्य प्रान्तस्य दक्षिणे हिन्दुमहासागरः अस्ति। तत्रैव श्रीलङ्काद्वीपः अपि अस्ति। भारते तमिलनाडुराज्यस्य विस्तारानुसारम् एकादशं स्थानम् अस्ति। जनसङ्ख्यानुगुणं सप्तमं स्थानम् अस्ति। एतत् भारतस्य जनसङ्ख्यायाः ६% भवति। वाणिज्यक्षेत्रे एतस्य प्रान्तस्य भागः १०.५६% भवति। एतस्य राज्यस्य प्रमुखा नदी कावेरी। सा कर्णाटकस्य कोडगुमण्डलस्य तलकावेरीनामकात् स्थानात् उद्भूय तमिलनाडुराज्ये प्रवहति। वै, ताम्रबरी, पालारु, तेन्पेण्णै, पोरुणै इत्यादयः अनेकाः नद्यः अत्र प्रवहन्ति। चेन्नै एतस्य प्रान्तस्य राजधानी अस्ति। एतत् नगरं १९९६ तमवर्षात् पूर्वं मदरास इति अह्वयन्ति स्म। १९९६ तमे वर्षे सर्वकारेण "चेन्नै" इति नाम दत्तम्। तमिलनाडु क्रि.श. ५०० वर्षेभ्यः तमिलजनानां भूमिः अस्ति। प्रायः २००० वर्षेभ्यः अत्र ग्रन्थाः, साहित्यानि च तमिलभाषया लिख्यमानाः सन्ति।

अध्येता इत्यस्य वार्ता

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने 'अध्येता' इत्यस्य वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।
काव्या- नमोनमः नन्दिनि! अद्यतन-प्रमुख-वार्ताः श्रोतुं अहम् उत्सुका अस्मि।
नन्दिनी- अद्यतनीयासु मुख्यासु वार्तासु प्रथमा इयम् अस्ति यत् जयशङ्करः रष्या-मानवरहित-वायुयान-घटनायाः अनन्तरं पोलैण्ड-प्रतिनिधिना सह वैरस्य शीघ्र-समाप्तये वार्तालापं कृतवान् अभूत्। एषा वार्ता द्वयोः देशयोः सम्बन्धेषु शान्ति-प्रयत्नानां महत्त्वं दर्शयति।
काव्या- सत्यम् नन्दिनि! शान्तिः सर्वोपरि भवति। इदानीं शिक्षा-क्षेत्रात् एका महती वार्ता अस्ति। शिक्षा-मन्त्री धर्मेन्द्र-प्रधानः, दुबई-राजकुमारः च अहमदाबाद-भारतीय-प्रबन्धन-संस्थानस्य (आईआईएमए) दुबई-परिसरस्य उद्घाटनं कृतवन्तौ।
नन्दिनी- अत्युत्तमम् काव्ये! शिक्षा-क्षेत्रे एतादृशी प्रगतिः प्रशंसनीया अस्ति। अग्रिमा वार्ता अस्ति यत्, कावेरी-विमान-यन्त्रम् असफलतातः साफ्रान-विमान-यन्त्रस्य महतीं सफलतां प्रति, भारतं कथम् एतस्यां दिशि महतीं प्रगतिं कृतवत् अभूत् इति। एतत् भारतीय-रक्षण-क्षेत्रस्य एकं महत्त्वपूर्णं चरणम् अस्ति।
काव्या- नन्दिनि! इयं वार्ता अस्माकं देशस्य आत्म-निर्भरतायाः दिशि महतीं प्रगतिं सूचयति। एतत् तु प्रशंसनीयम्। अग्रिमा वार्ता आर्थिक-क्षेत्रात् अस्ति यत्, तमिलनाडु-सर्वकारेण द्वि-दशमलव-सप्त-चत्वारि-बिलियन-डलर्-मूल्यस्य निवेशाय बहूनि सन्धि-ज्ञापनानि हस्ताक्षरितानि सन्ति। एतत् राज्यस्य विकासाय महत्त्वपूर्णं योगदानं दास्यति।
नन्दिनी- सत्यम् काव्ये! आर्थिक-विकासः अपि राष्ट्रस्य उन्नत्यै आवश्यकः अस्ति। अन्तिमा च महत्त्वपूर्ण-वार्ता अस्ति यत्, प्रथमवारम् भारतीय-रेलमार्गेण काश्मीरतः दिल्लीं प्रति व्यापार-सहायकं पार्सल-यानं प्रेषितम्। एतत् क्षेत्रिय-संयोजनाय नूतनम् आरम्भं दर्शयति।
काव्या- नन्दिनि! इयं वार्ता काश्मीर-क्षेत्रस्य विकासाय महत्त्वपूर्णम् अस्ति। अद्यतन-वार्ताः अतीव सूचनाप्रदाः आसन्। धन्यवादाः!
नन्दिनी- धन्यवादाः काव्ये! पुनः मेलिष्यामः। शुभं भवतु।

ईदर-धीरजः